

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת תולדות תשפ"ב

"ורב יעבוד צעיר" - תפקידו ההיסטורי של עשו

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה

חיה מלכה בת בת-שבע

בתוך שאר חולי ישראל

פרנס השבוע

הודעה חשובה! אנו מחפשים מתנדבים לעזור לנו בחלוקה בגבעה צרפתית. אם אתם מעוניינים לעזור
אנא צרו קשר איתנו בטלפון מספר 076-599-4020 או במייל:
dist-ey@torasavigdor.org

להנצחות: 076-599-4020

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אלעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

ביתר עילית	
058-324-5544	גבעה A
052-760-2289	גבעה B
ערים אחרות	
054-853-5670	אלעד
054-662-2428	אשקלון
052-716-9528	אופקים
08-864-6516	אשדוד
03-570-3134	בני ברק
054-851-9014	ברקפלד
058-322-0251	גבעת זאב
02-534-2467	טלוסטון
052-447-4126	מודיעין
058-437-1123	עפולה
08-974-3086	קריית ספר
052-760-6491	רכסים
055-674-8959	תל אביב

צומות בר אילן	
052-266-9937	קריית משה
02-650-2327	רוממה-המ"ג
רחוב אהליאב 21/32 (בתוך התיבת דואר)	
02-586-0088	רחביה
058-718-5065	רמת אשכול
050-412-7721	רמת שלמה

בית שמש

055-677-8301	קריה
053-232-1710	רמב"ש א'
052-767-4151	רמב"ש ג'1
054-842-7664	רמב"ש ג'2
052-763-4167	רמב"ש ד'
052-710-9132	רמת אברהם

ירושלים	
053-318-4381	ארזי הבירה
052-763-2150	ביהכ"נ הר צבי
054-841-9231	בית וגן
054-841-7272	גאולה-זכרון משה
022-625-0612	גבעה צרפתית
058-325-5458	גבעת שאול
058-321-9933	גני גאולה
הר נוף	
054-851-9014	ישיבת מיר
052-766-5331	נוה יעקב
סורוצקין	
שער הספר	
סורוצקין 31	
02-536-2280	סנהדריה
054-859-3064	סנהדריה המורחבת
עזרת תורה	
ספרים ווינקל	
עלי הכתן 15	

לבירורים והנצחות : 076-599-4020

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

צריכים את עזרתכם! נא לתרום בעין יפה!

תרומות חודשיות מומלצות: 10 ש"ח, 20 ש"ח, 50 ש"ח, 100 ש"ח

הנצחת מדור שו"ת - 200 ש"ח

הנצחת חצי פרשה - 500 ש"ח

פרנס השבוע (יותר מאלפיים חוברות!) - 1000 ש"ח

להוספת חוברות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש



ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 107

הדפסה - גרפד MAT 02-5337722



תורת אביגדור

פרשת תולדות

"ורב יעבוד צעיר" – תפקידו ההיסטורי של עשו

תגשמותה של נבואה

כאשר רבקה אמנו הלכה לדרוש את ה', והתבשרה בבשורה הטובה שהיא נושאת בבטנה תאומים, בין הדברים שנאמרו לה היו שלוש מילים קצרות, מילים אשר עתידות לקבוע את המהלך ההיסטורי: "וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר" (בראשית כה, כג). היתה זו נבואה שרבקה זכתה לה, עוד קודם שיעקב ועשו הגיעו לעולם.

ישנם הנוטים להבין את הדברים כפשוטם, שמכיוון שעשו עתיד להיות רשע, לכן צאצאיו, בני העם האדומי, ייאלצו להיות כפופים לעם ישראל. אמנם פירוש זה נכון באופן חלקי – בוודאי שגם זה נכלל בנבואה, שצאצאיו של עשו יהיו משועבדים לזרעו של יעקב, נבואה שאכן התגשמה שוב ושוב במהלך ההיסטוריה; דוד המלך כבש את אדום יחד עם צבאו, ובמשך שנים רבות לאחר מכן, האדומים נאלצו להיות עבדים לעם ישראל. מאוחר יותר, בימי בית שני, התגשמה הנבואה פעם נוספת, כאשר יוחנן הורקנוס, אחד ממלכי בית חשמונאי, כבש את אדום, וגייר אותם בכח להיות עבדים כנעניים עבור מלכי השושלת. ולכן, אין ספק שהמילים שהנביא אמר לרבקה כללו גם את הנקודה הזו – שעשו ייאלץ לעבוד את אחיו הצעיר.

רשע מבטן ומלידה?

אמנם, יש כאן נקודה שאנו צריכים לתת עליה את הדעת, שהרי בשעה שאמר הקב"ה לרבקה "ורב יעבוד צעיר", עשו עדיין לא חטא ולא הרשיע כלל וכלל! הלא הוא אפילו עוד לא נולד! היתכן שייגזר שעבוד על אדם שטרם מימש את הבחירה החפשית שלו, כעונש על עבירות שהוא טרם עבר?! בוודאי ובוודאי שלא!

אני מבין שעוד מימי הילדות, קבועים בראשנו ציורים באשר לדמותו של עשו, בפרט כאשר אנו לומדים את דברי חז"ל המובאים ברש"י, שכאשר רבקה היתה עוברת ליד בית של עבודה זרה, עשו היה מפרס, וזה גורם לנו לחשוב שפירוש הדברים הוא שעוד לפני תחילת דרכו, עשו היה עובד עבודה זרה. כך גם נוהגים המאיירים לצייר את הציורים שבספרי הילדים; עשו מצטייר כאדם בעל מראה מרושע, המעוטר בכלי נשק.

אולם עלינו לדעת שלא כך היו פני הדברים. לא רק שזה לא נכון, אלא שזה נוגד את אחד מיסודות אמונתנו. בתורתנו אין כלל מושג של אדם מרושע מלידה! השקפה כזו ניתן למצוא רק בעיוותים של הדת היהודית, דתות המדברות על 'חטא מקורי' ודברים אחרים כגון אלו, הזרים לתורת ה'. על פי אמונתנו, כל אדם מקבל הזדמנות חדשה כאשר הוא נולד, ואין עליו שום עוון כלל וכלל. כל אדם מתחיל את חייו מחדש עם "דף חלק", ובידו הכח לבחור להיות צדיק או ההיפך, הכל תלוי אך ורק בבחירתו. אמת זו היא כל כך בסיסית, שלנסות ולהגדיר "יוצא מן הכלל" – אפילו במקרה של עשו, זוהי סתירה ליסודות האמונה. אדם שלומד תורה באופן כזה, סותר את כל עקרונותיה הבסיסיים של התורה.

דמותו האמיתית של עשו

למעשה, עשו היה הרבה יותר טוב ממה שאתם מתארים לעצמכם. האמת היא שאם עשו היה כננס כעת לחדר זה, כולנו היינו קמים לכבודו. אינני מעוניין ללמד זכות על עשו, אולם עלינו לדעת את האמת של התורה, והאמת היא שעשו היה אדם גדול ביותר. אני יודע שישנם הצוחקים כאשר הם שומעים את הדברים הללו, אולם כך קיבלתי ממז"ר הגרי"א

שר צצוק"ל. הלא עשו גדל בביתם של יצחק ורבה! הוא גדל על ברכיו של סבו הגדול - אברהם אבינו! הוא לא היה "כלומניק" - הוא היה רחוק מאוד מזה!

"אמר רבן שמעון בן גמליאל כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה שמשמש עשו את אביו, אני בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלוכלכים, ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים, אבל עשו בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות, אמר אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות" (בראשית רבה סה, טז).

אין ספק כאשר רבן שמעון בן גמליאל היה צריך לשרת את אביו, הוא עשה זאת בשמחה ובשלמות, אולם הוא לא יכול היה לעשות זאת כמו עשו. חשבו עד כמה קשה הדבר, כאשר מספר פעמים במהלך היום אתה צריך לעשות איזו שליחות עבור אביו, ובכל פעם שאביו קורא לך אתה צריך להחליף לבגדי שבת. כדי לעשות דבר כזה נדרשת לאדם מסירות גדולה ביותר; רק אדם בעל אופי מיוחד מאוד מסוגל לכך! אבל עשו עשה את זה - הוא מעולם לא שהה בנוכחות אביו מבלי להחליף לבגדיו הטובים יותר. ואם אביו היה צריך אותו פעמים רבות במהלך היום - עשו לא היה יכול לדעת שהפעם הזאת לא תהיה האחרונה - הוא החליף את מלבושיו שוב ושוב. זוהי רק דוגמא אחת לדמותו של עשו. עשו היה אדם טוב מאוד, בעל פוטנציאל אדיר להשיג גדולה ושלמות.

תפקידו האמיתי של עשו

לאור האמור, עלינו לחשוב מחדש ולהבין מהי ענינה של נבואה זו - "ורב יעבוד צעיר". כפי שביארנו - לא יתכן להבין את הדברים כעונש על כך שעשו נולד עם טבע מרושע, ושמחמת כך נגזר עליו לשרת את אחיו הצעיר, כי זה כלל לא נכון. עשו יכול היה לבחור להיות צדיק גמור! את כל הגדולה והשלמות שהשיג יעקב בחייו, יכול היה עשו להשיג יחד איתו. אם כן, מהי משמעותו של "ורב יעבוד צעיר"? לאיזה סוג "עבודה" התכוון הקב"ה בנבואה זו, אם עשו היה בוחר להיות צדיק גמור ולהשיג גדולה אמיתית?

התשובה היא שנבואה זו ניבאה את התפקיד ההיסטורי שיועד לעשו, והגדירה את האופן בו יוכל עשו להשיג את שלמותו. שלמותו של עשו היתה מתקיימת בכך שהוא היה עוזר ומסייע ליעקב בעבודתו ובהשגת שלמותו. ועל אף שמקומו של עשו לא היה בראש, מכל מקום, אם היה עשו מכיר בתפקיד שיועד לו, הוא יכול היה להצליח הצלחה מלאה בעבודת חייו! זה מה שהנביא אמר לרבה: "ורב יעבוד צעיר" - תפקידו של עשו, הוא לסייע ליעקב למלא את תפקידו בעולם, ובזאת תימלא הצלחתו. "ורב יעבוד צעיר" היתה הנחיה משמים עבור עשו, כדי שיבין את התפקיד שהוטל עליו. ואם עשו היה מוכן למלא תפקיד זה, בכוחו היה לכתוב היסטוריה אחרת מזו שאנו מכירים.

כמה עצוב שאדם בעל פוטנציאל גדול כל כך, בעל כוחות וכישרונות אדירים שכולו, אבד מן העולם רק משום שלא הסכים לקבל את העובדה שזהו תפקידו. אם עשו היה ממלא את תפקידו כראוי, הוא היה משיג שלמות שאינה פחותה מזו של יעקב אבינו! לו היה משתמש בכוחות שניתנו לו - כח הגבורה ועוד - כדי לסייע ליעקב, גדולתו היתה שווה לזו של יעקב. עשו היה יושב כעת בעולם הבא, לצד אחיו הצעיר, ולצידם של אברהם, יצחק וכל הצדיקים כולם.

הסוף הטראגי

אלא שעשו לא היה מוכן לקבל את מקומו בהיסטוריה. הוא רצה להיות המנהיג! "או שאני בראש, או שאני יוצא מכאן". לכן, כאשר נוכח עשו לדעת שהברכות ניתנו ליעקב, כאשר הבין כי ברכת "ורב יעבוד צעיר" מתחילה להתגשם לנגד עיניו, הוא לא מסוגל היה לקבל את זה! הוא לא היה מוכן להיות כפוף ליעקב, ולא רצה לשמוע על לסייע ולעזור, ולהשיג גדולה בכך שהוא "מספר שתיים".

ומה בחר עשו לעשות? "וַיִּלֶךְ אֶל אָרְץ מִצְרַיִם יַעֲקֹב אֶחָיו" (לקמן לו, ו). הוא הרגיש שהוא אינו מסוגל להישאר באותה ארץ שבה אחיו הוא המנהיג, והוא עשה מעשה בלתי נסלח - הוא נטש את משפחתו משום שהוא לא יכול היה לסבול להיות במקום השני. הוא ברח מתפקידו, וזה היה ה"מכה בפטיש", המכה האחרונה שהשחיתה את עשו ואת משפחתו לנצח.

האמת היא שהלב שותת דם - זו באמת טרגדיה נוראה ביותר! עשו יכול היה להישאר! אף אחד לא שילח אותו! תארו לעצמכם איך היו נראים הדברים אילו עשו היה מקבל את תפקידו, כמה שונה היתה ההיסטוריה של העולם! הוא היה אורח מצוי ורצוי אצלנו; מן הסתם הוא היה מתגורר כמה רחובות מכאן, והיינו עובדים יחד את הקב"ה. אבל כעת הוא ניתק את עצמו לחלוטין. הוא בחר לוותר על הזכות העצומה להיות חלק ממשפחה אצילית זו, להיות חלק מהעם הקדוש ביותר בעולם כולו.

ההזדמנות שהוחמצה

אני זוכר לפני שנים רבות, בקהילה מסוימת, היה אדם שהפסיד בענין מסוים של כבוד, והוא הפך למספר שטים בקהילה; הוא רצה להיות נשיא הקהילה, וכעת הוא הפך להיות סגן הנשיא בלבד. מה קרה? מרוב יאוש, הוא החליט לעזוב את הקהילה ואת בית הכנסת - עד כדי כך שהוא התרחק מברוקלין והתיישב בקליפורניה. איזו טרגדיה!

אינך מספר אחד כפי שרצית? אז תהיה השני או השלישי; זו גם הצלחה גדולה מאוד! ישנם הרבה דברים טובים שניתן היה להשיג בקהילה זו, אילו אותו אדם היה נשאר שם וממלא את התפקיד החשוב של לסייע מאחור, לפעול מאחורי הקלעים.

עשו יכול היה לבא יחד איתנו, וכפי שעשו בניו של יתרו. והם הצליחו! "וַיָּבֹא אֶת הַקִּינִי" - כאשר בלעם ראה את זרעו של יתרו, יושב יחד עם ישראל, "וַיֵּשָׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵימָן מוֹשֶׁכֶּךָ וְשִׁים בְּסֻלֶּעַ קַנָּן" (במדבר כד, כא) - בחרת להסתפח לעם ישראל, וכעת אתה מעוגן עמם לנצח נצחים! וכידוע, "יתרו... זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית" (סוטה יא,א). הם לא עשו את הטעות של עשו.

"אדום" - על שום מה?

למען האמת, זרעו של עשו מעולם לא הודו בטעותם, והם החזיקו לנצח בעמדה לפיה הם אלו שנבחרו להוביל, וכי יעקב, דודם הערמומי, לקח מהם את הבכורה ברמאות. ניתן להיווכח בכך משמה של אומה זו - הם קראו לעצמם "אדום". מדוע הם קראו לעצמם כך? האם זה על שם הבכורה שסבם זקנם מכר בעד נזיד עדשים, וכמו שמעיד הפסוק בפרשתנו, "וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֵל יַעֲקֹב הִלְעִיטִי נָא מִן הָאֲדָם הָאֵדֹם הִזֶּה כִּי עָנֵף אֲנִכִּי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָוִם" (לא נראה שזו הסיבה לכך שבני עשו אימצו שם זה. האם זה הגיוני שהם ירצו לקשור את עצמם לשם כל כך בלתי-מחמיא, המהווה תזכורת לכך שאבי-אביהם נהג בחוסר אחריות גדולה כל כך עד שמכר את זכותו בבכורה עבור קערת מרק? היש בזיון גדול מזה? "העם של המרק האדום" היה עליהם לנסות לשכוח ולהשכיח את האירוע הזה לגמרי, במקום להנציח אותו בשמם.

ואמנם, התשובה היא שהם לא קראו לעצמם אדום בגלל המרק האדום. זו הסיבה של **התורה** לשמה של אומה זו - התורה מספרת לנו את הסיבה האמיתית לשם הזה. הקב"ה קרא להם בשם זה כמצבת זיכרון עבור אדם שהיה מוכן לוותר על כל עתידו בעבור קערת עדשים אדומות; אדם שמוכן להפסיד הכל עבור הנאת הרגע - זהו אדום.

אולם לאומה האדומית היתה כוונה אחרת. הם קראו לעצמם "אדום" על שם "וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי". ראשון ואדמוני! עבורם זה היה סימן לכך שעשו הוא המנהיג. הוא היה אדום - סימן של כוח ומרץ - כי הוא זה שנבחר על ידי ה' להיות המנהיג. האדומים מעולם לא חשבו אחרת. סיפורו של המרק האדום אפילו לא היה ידוע לזרעו של עשו. מבחינתם הם לא היו "בני המרק האדום" אלא "אומת המנהיגים מלאי-המרץ".

הם לא יכלו לקבל את תפקידם האמיתי, ודבר זה גרם להם להתנתק לגמרי. הם אבדו לעד בין הגויים, במקום להיות חלק מסיפור ההצלחה של עם ישראל. אדום הוא סיפורם העצוב של העם שוויתר על גדולה שיכול היה להשיג, משום שלא זיהה את תפקידו בעולם הזה.

ההזדמנות היסטורית

כבר סיפרתי בעבר כיצד לרבינו ישראל סלנטר זיע"א היו תוכניות גדולות כיצד להפיץ ולחזק את התורה בעולם. משכן, כאשר שמע שהשר משה מונטיפיורי מגיע לביקור ברוסיה, הבין ר' ישראל שזוהי הזדמנות היסטורית אדירה, שכן למונטפיורי היה את כל מה שהיה חסר לר' ישראל - היו לו כסף ויוקרה וקשרים, כל הדברים להם היה זקוק ר' ישראל כדי לממש את תוכניתו להחזיר את עם ישראל אל הש"ת.

לר' ישראל לעומת זאת, היה את כל מה שלא היה לר' משה מונטיפיורי. ר' ישראל היה גאון עצום וגדול בתורה - ענק שבענקים; היתה לו ראייה ברורה של כל הדברים אותם רצה להשיג, כמו גם את החכמה והתבונה כדי לדעת כיצד לבצע את חזונו. ר' ישראל סבר שאם יוכלו להיפגש, ר' משה מונטיפיורי יסייע לו לשנות את העולם. הם יוכלו להחזיר את עם ישראל כולו לדרך התורה, ומי יודע מה עוד הם יוכלו לפעול.

ר' ישראל ניסה והשתדל רבות לפגוש את ר' משה מונטיפיורי, אולם לא איסתייע מילתא - זה לא קרה. לר' משה מונטיפיורי היה מזכיר, יהודי גרמני בשם ד"ר לוי. לד"ר לוי היו דעות משלו לגבי רבנים יהודים רוסים, והשקפות משלו

מי הם המנהיגים האמיתיים של העם היהודי, ומי צריך לעזור למי. הוא דאג לכך שהשידוך הזה מעולם לא יצא אל הפועל.

ר' ישראל מעולם לא הצליח לפגוש את ר' משה מונטיפיורי. זו אחת הטרגדיות הגדולות בהיסטוריה שלנו; היתה זו הטרגדיה של ההתעלמות מהלחץ החשוב של "ורב יעבוד צעיר". ר' משה מונטיפיורי ז"ל בהחלט עשה דברים טובים בחייו, וכמובן שר' ישראל פעל רבות ועצומות, אולם מה שהם היו יכולים לעשות ביחד, היה משנה את מהלך ההיסטוריה. אילו ידע ר' משה מונטיפיורי מהו תפקידו האמיתי, מה ציפו ממנו באמת, הוא היה מגיע בריצה אל ר' ישראל, יושב לרגליו ושואל אותו מה עליו לעשות הלאה. אבל זה מעולם לא התרחש, בגלל אדם שלא זיהה את תפקידו בעולם הזה - להיות העוזר והמסייע לגדולים ממנו.

סיפורו של אנטונינוס קיסר

זה מחזיר אותנו לעשו, ולסירובו הטראגי לקבל את תפקידו בעולם. האמת היא, שהיו מספר פעמים בודדות במהלך ההיסטוריה, שבהם בני עשו של עשו אכן קיבלו על עצמם את התפקיד של "ורב יעבוד צעיר" ומילאו אותו כראוי, ובזכות זה צלחה דרכם.

דוגמא אחת, אותה יש ללמוד ולהבין היטב, הוא סיפורו המופלא של אנטונינוס, הקיסר הרומי. זהו אירוע יוצא-דופן, שבו עשו מילא את תפקידו, וקיסר רומי הכניע עצמו בפני מנהיגה הרוחני של האומה היהודית. על אף שהמון העם הרומי, לא בהכרח היו מזרעו של אדום, מכל מקום, על פי המסורת שלנו, בני מעמד האצולה ברומי היו צאצאים של אדום, מה שאומר שאנטונינוס היה נכדו של עשו.

כעת הטו אזניכם והקשיבו לסיפור המדהים הזה. בימים שלאחר מלחמת ביתר, הרומאים כעסו מאוד על עם ישראל והם היו עסוקים בלגזור גזירות קשות נגד היהודים שנותרו בארץ ישראל. כלנו למדנו כיצד במשך שבע שנים הרומאים לא אפשרו לנו לקבור את מתינו, ואלפי יהודים שנהרגו ליד ביתר שכבו ללא קבורה במשך שבע שנים! רבינו הקדוש, רבי יהודה הנשיא, מונה לנסוע לרומא על מנת לפנות באופן אישי לסנאט הרומי ולקיסר רומא ולבקשם לבטל את הגזירות. באותה תקופה בה שהה רבי ברומא, הוא פגש צעיר רומי אינטליגנטי בשם מרקוס אורליוס, והצעיר הזה אהב את רבי, והעריך אותו עד אין קץ. ואז, שנים רבות לאחר מכן, כשהרומאי הצעיר הזה הפך לקיסר רומי, וכונה בשם "אנטונינוס", הוא הפך לתלמידו של רבי.

כיצד זה קרה? לקיסרים הרומיים היה מקום נופש בארץ ישראל בשם "קיסריה". זו הייתה עיר רומית; גם יהודים גרו שם, אך הייתה עיר נכרית, ואנטונינוס בחר לבלות בה את חופשותיו. היתה לו סיבה טובה לכך, משום שהוא רצה להיפגש עם חברו הוותיק אותו העריך כל כך, רבינו יהודה הנשיא.

פגישות סודיות

כיצד הם נפגשו? במהלך מלחמת ביתר, היהודים חפרו מנהרות מתחת לפני האדמה בכל מקום בארץ ישראל, וכך נלחמו בלגיונות הרומיים. היו להם דרכים סודיות לעבור בין המנהרות שחצו את הארץ, והם היו מופיעים לפתע ותוקפים את הרומאים המופתעים. לאחר המלחמה, נותרו המנהרות, על אף שהם כבר לא היו בשימוש.

אחת המנהרות היתה ממוקמת ממש ליד ארמונו של אנטונינוס בקיסריה, ודרכה הוא הגיע בכל לילה לביתו של רבי כדי לבקר. כמובן שהיה אסור לאיש לדעת על הקשר הזה ביניהם, כי אם הרומאים ידעו שהקיסר משפיל ומכניע את עצמו בפני חכמי התורה, אין ספק שהיו מתנקשים בחייו. קיסר רומי היה אמור להיות אכזרי כלפי העם היהודי - זו הייתה המדיניות - ואם היה ידוע שהוא נמצא בקשר ידידותי עם מנהיג יהודי, אם יתגלה שהוא נאמן לעם היהודי, שהוא מכבד אותם ותומך בהם, הם היו הורגים אותו מיד. ולכן אנטונינוס פעל בסודיות מוחלטת; היה זה סוד שאיש מעולם ידע על קיומו, מלבד חכמי התורה.

הגמרא במסכת עבודה זרה (י, ב) מספרת כיצד בכל יום אנטונינוס היה מתגנב דרך המנהרה כדי לבקר את רבי, ובזמן שהותו שם הוא היה מגיש בפני רבי מאכל ומשקה, ממש כמו משרת, וכאשר רבי רצה לטפס על מיטתו, היה אנטונינוס מתכופף ליד המיטה, כמו הדום, ואומר, "רבי, אנא עלה עלי כדי לטפס למיטתך". רבי הגיב, "לא אורח ארעא ללזולי במלכותא כולי האי", על אף שאינך המלך שלנו, אבל עדיין, עלינו לכבד את הקיסר. ומה ענה לו אנטונינוס? "אמר, מי ישימיני מצע תחתך לעולם הבא!" פירוש: "אני רוצה רק להיות תחתך, לשרת אותך, אני מבין את תפקידי בחיים!"

הגמרא ממשיכה לספר כיצד אנטונינוס שאל את רבי, "אתינא לעלמא דאתי?" ["האם אזכה לעולם הבא?"] ורבי הבטיח לו שכן. אנטונינוס הקשה עליו: "א"ל והכתיב לא יהיה שריד לבית עשו", משמעות הדבר הוא שבני העם האדומי כולם, יאבדו לנצח. שום דבר כבר לא נשאר מבני אדום בעולם הזה, והם נעלמו כליל. אבל הפסוק הזה אומר יותר מכך - לא רק שהם יאבדו בעולם הזה, אלא גם בעולם הבא! שום דבר לא יישאר מעשו - וזו הטררגדיה הגדולה ביותר. לכן שאל אנטונינוס את רבי: כיצד יכול אתה לומר שאזכה לעולם הבא? הלא אני צאצא של עשו!

אולם רבי ענה לו, "בעושה מעשה עשו", כלומר שזהו רק למי שמתנהג כמו עשו. מי שמוותר על תפקידו למסייע ליעקב והולך בעקבות סבו עשו, אז אכן, לא יישאר ממנו זכר. אולם מי שבוחר למלא את תפקידו - יזכה לעולם הבא, לנצח נצחים.

המשימה האדירה - חתימת המשנה

כעת נלמד מה היתה התוצאה של מילוי תפקידו של עשו בעולם. עם ישראל עמד בפני סכנה חמורה באותם ימים. לא נותר להם זמן רב להמשיך לחיות בארץ ישראל. הרומאים שלטו בכל - בית המקדש נחרב, והרומאים החלו לשלוח את עם ישראל לגלות. מה יהיה כעת עם העם היהודי? לאור המציאות, החליט רבינו הגדול שהגיעה העת לחתימת המשנה - לקבוע במסמרות את המשנה כאבן היסוד של התורה שבעל פה לנצח נצחים.

בימינו, כאשר כבר יש בידינו את המשנה, גמורה וחתומה, הדבר נראה לנו כענין פשוט. אנחנו עלולים לטעות ולחשוב שזה היה קל ופשוט - ר' יהודה הנשיא כינס את חכמי הדור, הם עמדו למנין והחליטו שמכאן והלאה המשנה סגורה וחתומה. אולם במציאות זה לא היה פשוט כלל וכלל. רבינו הקדוש לא יכול היה לפעול כנשיא, שכן הרומאים אסרו על קיום הסנהדרין, והחשיבו זאת כמרד, וללא סנהדרין ונשיא, לא היתה לרבי סמכות לחתום את המשנה.

וללא סמכות זו, לא היתה סיבה שעם ישראל, כאחד, יציית לו. באותה העת, כאשר עסק רבי בסידור המשנה, רבים מגדולי התנאים חיו בבבל, והם היו יכולים לומר, "מדוע שנציית לרבי? מדוע עלינו לציית לחכמי ארץ ישראל ולהכריז על המשנה כחתומה, או לקבל את הכרעותיהם בכל ענין? כפי שהמשנה נמשכה עד עכשיו במשך מאות שנים, מאז ימי תקופת אנשי כנסת הגדולה, ויכולים היינו להוסיף לה עוד דעות של חכמי כל דור דור, כך גם כדאי שנמשיך לעשות". אין הכרח שהם היו מסכימים לנעול ולחתום את המשנה, ולקבל את הכרעתו של רבי. לשם כך היה צורך לכנס את כל חכמי ישראל יחד, ובכך נשיאותו של רבי תבוא לידי ביטוי, ובכחו יהיה להכריע ולחתום את המשנה.

וכיצד אירע הדבר לבסוף? בזכות זרעו של עשו! בזכות הגיבוי שנתן אנטונינוס לרבי, זכינו לחתימת המשנה. היה זה גיבוי סודי, אולם זה מה שהיה נחוץ לעם ישראל. אנטונינוס גרם לכך שרבי יתעשר, וכך, בנוסף להיותו גדול הדור, היה לו כעת כח רב בקרב העם.

רבי המשיך במשימתו, לכנס יחד את כל חכמי ישראל, בהשראתו ובתמיכתו של אנטונינוס, בידעו שהקיסר הרומי מגבה אותו בחשאי, ושכל משאביה של האימפריה הרומית מגבים אותו. רבי מעולם לא נזקק לשירותיהם של לגיונות רומיים, אך אנטונינוס אמר לו, "המשך בדרכך, ואני אגן עליך", וזה הספיק.

רבי אסף יחד את כל חכמי ישראל, והרומאים לא עשו דבר; הם לא יכלו, כי ההוראה השקטה מהקיסר היתה שלא להטריד אותם. גדולי מנהיגי התורה באו מכל המדינות, מבבל וממדי, והתכנסו יחד, תחת הנהגתו של רבי. הם שקלו ודנו בכל מילה ומילה שבמשנה, והכריעו מתי תהיה "סתם משנה" ומתי תהיה מחלוקת. הם הוסיפו למשנה את כל דברי החכמים אשר נוספו ביבנה, ערכו וסידרו את המשנה, בלשונה המדוקדקת, וכך, כאיש אחד, הטביעו חכמינו ז"ל את חותמם הסופי על המשנה ונעלו אותה לנצח, ומעתה, אסור היה לאף אחד להוסיף אפילו אות אחת למשנה.

נמצא, שבזכותו של אנטונינוס יש לנו כיום את הש"ס משניות. זה הציל את עם ישראל! אם רבי לא היה עושה זאת, היינו כיום עם כל-כך בלתי מאורגן. היו כל כך הרבה נוסחאות שונות בהלכה. גם כיום, עם המשנה, ישנן דעות רבות כל כך, אך אם לא הייתה לנו משנה מאוחדת, מי יודע כיצד היתה נראית המציאות?!

מי שהיה אחראי לישועה של עם ישראל היה אנטונינוס! עשוי שירת את יעקב, וכך שרד עם ישראל. בזכות ענוותנותו של אנטונינוס, הושג דבר אדיר. רואים אנו מה ניתן להשיג על ידי הקיום של "ורב יעבוד צעיר", כאשר עשוי הסכים להיות כנוע, לסייע ליעקב, ובכך להשיג הישגים, אשר ללא עזרתו היו בלתי אפשריים. וזה מה שיכול היה לקרות לאורך ההיסטוריה כולה. מי יודע לאילו הישגים גדולים ניתן היה להגיע, אילו אותם אלו אשר בחר בהם ה' למלא את תפקיד העוזרים והמסייעים, היו מוכנים לקבל את התפקיד שהוטל עליהם, ולנצל את כוחם האדיר מתוך ענווה והכנעה.

"ורב יעבוד צעיר" בחיינו

אמנם, כדי להבין את הדברים הללו באופן יותר מעשי, נצטרך קצת להתאמץ, ואסור לנו לפטור את הדברים ולומר שעשו חטא, החמיץ את ההזדמנות וכן הלאה וכן הלאה. יש כאן הרבה יותר מזה. אנחנו חייבים לדעת שמעשה יעקב ועשו נכתב בתורה כדי **להורות לנו** ["תורה" מלשון "הוראה"], וללמד אותנו לקחים הנוגעים לחיינו.

זה מביא אותנו לנושא שלנו, שכן בחיינו ישנם הרבה מאוד קווים מקבילים לסיפורו של עשו שהתנער מתפקידו. אחד השיעורים החשובים ביותר שעלינו ללמוד מטעותו של עשו הוא, לעשות שימוש נכון בתפקידים השונים שה' מטיל עלינו בעולם הזה, ולהבין שישנם אנשים רבים, שגדולתם אינה טמונה ב**להיות** מנהיגים אלא ב**לסייע** למנהיגים.

הרבה אנשים טובים, שהתפקיד שייעד עבורם הבורא יתברך הוא להגיע לגדולה באמצעות סיוע לאחרים, מנסים תחת זאת לפעול כ"גדולי ישראל" קטנים - אתם תהיו מופתעים כמה יהודים מנסים למלא את התפקיד הזה ברגע זה ממש, מה שאומר שהם אינם משיגים ופועלים את מה שהם יכולים, את מה שייעד עבורם השי"ת, משום שהם עושים את אותה הטעות שעשה עשו.

היה רב צעיר, אשר זה עתה קיבל הסמכה לרבנות ממקום מסוים. הדיו עדיין לא יבש על כתב הסמיכה שלו, וכבר החליט הרב הצעיר לצאת ולהנהיג את עם ישראל. בערב ראש השנה הרב הזה יצא בקריאה לאומה היהודית לחזור בתשובה. דבריו אף הופיעו בעיתונים: "הרב פלוני קורא לאנשים לשוב אל האלוקים". האם אין לנו את גדולי ראשי הישיבות, את גדולי ישראל, שאנו זקוקים לרב פלוני שיוביל את הדרך?! באמצעות פרסומת הוא רצה להפוך את עצמו לרבה הראשי של האומה היהודית.

היה עוד יהודי צעיר שסיים לאחרונה את חק לימודיו, אשר נבחר לרב בקהילה בשכונת קווינס. הנ"ל פרסם מודעה גדולה בעיתונים, שבה הוא מייעץ לראשי הישיבות, חכמי התורה, כיצד עליהם לנהוג ביחס לנושא ציבורי מסוים שעלה על הפרק.

איזה הפסד! אלו הם אנשים עם יכולות, עם כישרונות, והם מבזבזים אותם רק משום רצונם להיות מנהיגים. כמה טוב היה אילו הם ושכמותם היו באים לגדולי התורה ואומרים להם, "מה אנחנו יכולים לעשות כדי לעזור לכם?" אלו הם הדברים שצריכים למלא את ראשם: "כיצד אוכל לקיים 'ורב יעבוד צעיר', ובכך למלא את תפקידי בעולם?"

הקטנים הם הרוב

יש רבים מאוד כאלה. לחלקם אין כסף בשביל לפרסם מודעות, אבל בתוך ליבם, הם אינם שונים. פעם באתי בשיחה עם אחד מהם, רב' שהוסמך לאחרונה. הוא שאל אותי, "הרב מילר, האם אתה סבור שעלינו לציית לגדולי ישראל כמו כבשים עיוורות?" "בוודאי" עניתי לו, "אנחנו צריכים לנהוג כך, משום שאנחנו באמת כבשים עיוורות! גם אני כבשה עיוורת, ואני מחוייב לציית לגדולי ישראל, ואתה צעיר ממני בשלושים שנה, ואם כן אתה בהחלט מחוייב לציית להם". אולם באמת לא מספיק לציית, אלא עלינו לחפש דרכים כיצד למלא את תפקידנו להיות להם לעזר.

אך ה"גדול" הקטן הזה הגיב ואמר, "אותי חינו שלא לציית". הוא אינו מתבייש להצהיר הצהרה שכזו. כך הוא גדל? אם כן, יש משהו מאוד לא תקין בחינוך שלו. והעובדה היא שישנם יהודים רבים כל כך אשר מעולם לא למדו זאת, והם מונים מספיק אנשים כדי להקים מפלגה די גדולה. ישנו ציבור אשר מעולם לא למד שיש דבר כזה "לציית לגדולים". אגב, הם גם ממרים את פיהם של ה"גדולים" [כביכול] שלהם.

אולם האמת היא שאיננו צריכים להפנות אצבע מאשימה כלפי אחרים - בעיקר עלינו להסתכל פנימה, על עצמנו. עלינו להבין שלא כולם הם גדולים, אלא רובנו קטנים. אנשים רבים לא נולדו להיות מנהיגים, ואין בכך כל פגם - לא את כולם חנן השי"ת במתנה זו. אולם מה אנחנו רואים? ישנם רבים כל כך, אשר במקום לנצל את כישרונותיהם כדי לשרת את חכמי התורה ולסייע בעדם, הם מחליטים להציב את עצמם כמנהיגים של מוסדות קטנים, של תנועות עצמאיות, ואינם מרגישים צורך לגבות את גדולי האומה האמיתיים.

תפקידנו כיום

הנה, אדם החפץ לפתוח ישיבה משלו, או להקים איזה ארגון או תנועה קטנה משל עצמו - אין בכך כל רע, שכן יתכן ויש לו רעיונות וכישרונות שאין לאחרים. אמנם הנקודה היא, שעל כל אחד ואחד מאיתנו להרגיש את הצורך לרתום את מאמציו, את כוחותיו, את כל כובד משקלו, וליטול חלק במאמצים הציבוריים והכללי-ישראליים של גדולי התורה, מנהיגי הדור.

עלינו לציית לגדולי התורה, לשמוע בקולם של גדולי ראשי הישיבות. הם ה"יעקב". אמנם איננו עשו ב"ה, אולם עלינו לשרת אותם; זהו תפקידנו לעת הזאת - עלינו למצוא דרכים ואמצעים כיצד להיות להם לעזר. הצלחתנו תלויה בכך שנהיה יחד איתם. "ושים חלקנו עמהם לעולם ולא נבוש" - בזה ובבא.

אנחנו צריכים לשבת לרגלם של חכמי התורה - "אנחנו" פירושו כולנו, כולל אנשים בני ששים ושבעים - ולא רק ללמוד מהם אלא לפעול בשמם, לסייע להם במאמציהם; בכל מה שהם מבקשים להשיג. יש לנו הרבה גדולים ב"ה - שהקב"ה יאריך ימיהם ושנותיהם - ועלינו לשמוע בקולם. הם אלו שלוקחים את היוזמה, ואנו פועלים עבורם ומסייעים להם. אולם בגלל שכל אחד רוצה להיות המנהיג, הישגים רבים וגדולים כל כך אינם יוצאים לפועל.

מסייעים לרבני הקהילות

כל חברי הקהילה צריכים לסייע לרב; הרבנים צריכים לסייע לראשי הישיבות; וראשי הישיבות עומדים בפני גדולי הדור ומסייעים להם לבצע תוכניותיהם. וזאת משום שלהיות לעזר ולסיוע, היא צורת ההצלחה שנקבעה עבור רובנו.

כל יהודי צריך לעשות כל שביכולתו כדי לעזור לרב קהילתו להצליח. כיום, במקומות רבים, אם אברך מתמנה לרב של קהילה המונה מאה חברים, התוצאה היא שיש מאה רבנים וחבר אחד. יש לו מאה מורים ומייעצים מטעם עצמם, המלמדים אותו מה נכון ומה לא נכון, וזאת משום שאף אחד אינו מבין את תפקידו. אף אחד אינו רוצה להיות העוזר.

אני זוכר שכאשר התחלנו למסור שיעורים בגמרא כאן בבית המדרש, היה יהודי אחד שלקח על עצמו לחלק "פליירים" בכל מקום, בישיבה, בפנינת הרוחב, ולוודא שאנשים ידעו על קיומו של השיעור. אף אחד לא ביקש ממנו לעשות זאת, אך הוא זיהה הזדמנות להשיג גדולה, ותפס אותה בשתי ידיו. יהודי זה לא היה בר-הכי למסור את השיעור בעצמו, בכלל לא, אולם הוא הבין מה הוא כן מסוגל לעשות, והוא עשה את זה בצורה המושלמת ביותר.

עלינו גם לזכור שכל המוסד הזה של הקלטות שלנו הצליח רק בזכותו של אדם אחד - ר' פנחס שלבי. הוא היה זה שארגן כל השיעור הזה, ומראשית דרכו של השיעור הוא היה מסור בלב ובנפש להיות ברקע ולדאוג שהכל יעבוד. זאת ועוד, היה זה ר' פנחס שהסיע אותי ברכבו בכל ליל ששי, וגם החזיר אותי הביתה לאחר השיעור. זה עלה לו הרבה כסף, כי היו הוצאות רבות, בכל שבוע ושבוע.

ואז, היה זה הרעיון שלו להפיץ את הקלטות בעולם. הפצת הקלטות היתה החזון שלו; הוא חשב על זה לפני שמישהו אחר עשה זאת, והוא ניצל את ההזדמנות למלא את תפקיד ה"עבוד" בעולם הזה, להשיג גדולה בנפשו, בכך שהוא איש של סיוע ועזרה.

תפקידה של ה"עזר"

אסור לנו לסיים את השיחה מבלי לדבר על דוגמא יותר ביתית. כל אשה צריכה להרגיש ששלמות הצלחתה בעולם היא על ידי מילוי תפקידה כ"עזר". אשה צריכה להרגיש שהיא עוזרת לבעלה, ומסייעת לו לממש את שאיפותיו בתורה, ואת האידיאלים שלו עבור המשפחה, במקום לנסות להיות המנהיגה, לסתור את דבריו ולנהל את המשפחה על פי זכויותיה. לפעמים יש אשה שאינה חפצה "להתחמם כנגד אורו המזהיר של בעלה"; גם היא רוצה להיות מנהיגה. במיוחד היום שישנם נשים בעלות תפקיד מנהיגותי במקום עבודתן, והן סבורות שכך צריך להיות גם בהנהגת הבית. הן מנסות לאחוז בהנהגה בו בזמן שהבעל מנסה לנווט, וכולנו יודעים מה קורה כאשר שתי ידיים אחוזות בהנהגה...

תשאלו אותי, כיצד אני מרשה לעצמי להעביר בצורה כה מהירה את הנהגת המשפחה לידי של הבעל? האם מנהיגות אינה תלויה ביכולות מסוימות? התשובה היא שהמוסד שאנו מקימים, קרי ביתנו ומשפחתנו, צריך להיות כזה המתאים לטבע, ולא דבר מלאכותי. כשאני אומר "טבע", כוונתי לקב"ה אשר ברא את טבע העולם, ומטבע העולם, האיש הוא זה שנבחר להנהיג. ההוראה לכך נמצאת גם בנתוניו הגופניים - יש לו זקן, דבר הגורם לו להיראות סמכותי יותר. באופן טבעי, האיש גבוה יותר מהאשה, ובדרך כלל הבעל גבוה יותר מאשתו. האיש משדר סמכות יותר מהאשה. כך ברא ה' יתברך את עולמו.

כך הם פני הדברים בכל העולם כולו - בין אם זה בקרב הכושים באפריקה, ובין אם מדובר באסקימואים בקוטב הצפוני, בכל מקום אליו הולכים - אבי המשפחה הוא המנהיג. כך גם מורה השכל הישר - לאיש יש יותר כח פיזי. לפעמים הוא צריך להשתמש בכח זה בחינוך הילדים. בעבר, בימים הטובים, האבא היה משתמש במקל כדי לתת לבנו מכות הגונות. האב הוא זה שהצליח לעשות זאת בצורה הטובה ביותר. גברים מתנשאים יותר, מחוספסים יותר, ואילו נשים הן צנועות יותר, ענוותניות יותר, מאופקות יותר בטבען מאשר הגברים, ויש להן לב רך יותר.

פרשת תולדות | תורת אביגדור

לא יתכן שיהיו שני מפקדים בבית אחד. אם יש שני קברניטים בספינה אחת, זהו מתכון לבעיות, ובמוקדם או במאוחר, יפרוץ מרד. אשה הכפופה לבעל בן תורה, או אפילו בן תורה באופן חלקי, אל לה להרגיש שתפקיד "הקצין הראשון" הוא מתחת לכבודה. כאשר אשה יודעת שבעלה הוא יהודי נורמלי, שומר תורה ומצוות, תפקידה הוא להיות נאמנה כלפיו ולעזור לו להצליח.

כמובן שאיננו מדברים על עבדות או התעללות. האשה היא המלכה בבית. זה חשוב ביותר! המכבד את אשתו - זוכה לברכת ה', וכמו שאומרת הגמרא, "אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו" - כבדו את נשותיכם כדי שתתעשרו (בבא מציעא נט, א). זה מביא עושר, כי זה מה שמגיע לכל אשה - "מכבדה יותר מגופו" (יבמות סב, ב, רמב"ם פט"ו מהלכות אישות הי"ט).

כמובן שלא תמיד ניתן להגדיר תפקידים ולדמיין שזה כל כך פשוט. אנו מבינים שיש בחיים נסיבות שונות ומשתנות, ולכן, יש ליישם את כל היסודות עליהם אנו מדברים, מתוך שיקול הדעת, עם שכל. אפילו באירופה, אני זוכר שראיתי משפחות שבהן הבעל לא היה מתאים למנהיגות, והתפקיד נמסר לידי האשה. אבל גם אז, כשהאם הייתה מסוגלת יותר, השתלם לה לייחד לאבי המשפחה תפקיד סמלי כראש המשפחה. היא השתמשה ביכולותיה וכישרונותיה לומר לילדים, "ילדים, הקשיבו למה שאבא אמר". זה השתלם לה, כי הקב"ה הוא זה שהקים את המערכת הזו, מערכת שנקבעה כדי להביא אושר לבני האדם. ואם תהיה בבית תחרות, סופם של נישואין אלו להתנפץ על סלעי החיים.

הצלחה וגדולה

אולם היסוד הזה נוגע לא רק בחיי הנישואין, לא רק בבית. במהלך כל חיינו אנו מצויים ללמוד את הלקח מטעותו של עשו, ולמלא את תפקידינו כעוזרים, כמסייעים לכל דבר טוב. מטבע הדברים, במקום אחד תפקידך עשוי להיות בהנהגה, ואילו במקום אחר מוטל עליך למצוא דרכים להישאר ברקע ולהיות לעזר. בביתה, האשה הנבונה יודעת כיצד להצליח במשימת ה"עזר", בעוד שבמקום אחר היא עלולה להוביל. אולי בבית הבעל הוא מנהיג, אבל במסגרת הקהילה - לא כל כך. אבל מה שלא יהיה, על מנת להצליח - עליך להיות מודע לתפקידך. האדם יכול למלא את תפקידו בעולם בצורה הטובה ביותר, אם יצליח להכיר במה שעשו לא הכיר.

עבור רובנו, היהודים הפשוטים, שלמותנו הגדולה ביותר בחיים תושג בכך שנחבר את עצמנו לאלו שגדולים מאיתנו, ונהיה להם לעזר. זו תהיה הצלחתנו בחיים - להשתתף בכל המאמצים הטובים, המוצאים חן בעיני הקב"ה.

הצלחה אין פירושה להתפרסם. זה לא חשוב כלל. אפשר להגיע לדברים גדולים, להישגים אדירים, כל עוד אתה מנצל את ההזדמנויות לעזור ולסייע ככל האפשר. כל עוד נלמד את הלקח שעשו מעולם לא למד, שלעיתים תפקיד ה"עובד צעיר" הוא ההישג הטוב ביותר בחיים, בזה אנו מוצאים חן בעיני השי"ת, ומבצעים בהצלחה את תפקידנו בעולם!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

להצליח במקום שבו נכשל עשו

לכל אחד ואחד ישנן הזדמנויות בחייו להגיע לגדולה והצלחה בחייו, גדולה והצלחה בעיני השי"ת, על ידי סיוע ועזרה לאלו שנבחרו להנהיג. השבוע, בלי נדר אקדיש דקה אחת ביום כדי לחשוב מה אני יכול לעשות, במובן הפשוט ביותר, כדי לסייע למנהיג, לארגון או תכנית (כגון: "אבות ובנים", בית הכנסת, ארגון חסד) להצליח יותר במשימותיהם. גם בתוך הבית פנימה, בין בני זוג ובין אחים, תמיד יש הזדמנויות להשגת השלמות הזאת. מה אני יכול לעשות להשיג אותה?

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

ברך עלינו ה' אלקינו - למה אמר 'עלינו' ולמה הזכיר ה' אלקינו? כי ברכת השנה תלויה בהפעלת כל הבריאה כולה. כל יושבי תבל נהנים ויש בהם הרבה מאד שאינם ראויים לחסד ה', ואם היה הדבר הולך אחר הרוב יתכן שלא היתה ברכה באה לעולם. לכן מבקשים שתבוא הברכה עלינו דהיינו בשבילנו, אף על פי שהעולם בכלל מכעיסים ואינם כדאיים. גם בשבילנו אין אנו מבקשים אלא מפני שאתה ה' [השם הנקרא בפי עמך והנודע רק להם] אלקינו המייחד את אהבתו אלינו.

את השנה הזאת - ולמה לא נתפלל על כל השנים כולן? אלא בשביל שכל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה (ביצה טז, ב), לכן אין מדברים אודות השנה העתידה. אף על פי שכבר נגזרה מדת מזונותיו, מכל מקום יש להתפלל עליהם, כי בשביל כמה חטאים נמנעים טל ומטר, והתבואה לוקה, ובא ריש על האדם, והיוקר מתגדל, ונגד כל אלה מועילה תפילה. בנוסף לכך, גם גזירה טובה צריכה לתפילה.

ואת כל מיני תבואתה לטובה - אין מרגישים חסד ה' כאשר אומרים אותו דרך כלל, כי להכיר איזה דבר היטב ולבא למדרגת הדעת, נחוץ גם לפרוט את הדבר לפרטיו [וכמו בתוכחה נפרטו פרטי פרטים של מכות כדי ליצור המצב הרצוי של יראת שמים]. ובחוסר הרגשת חסד ה' יש גם חסרון בתפילה ואנו צריכים להתפלל בפרטיות [לכל הפחות במחשבה] כדי להכיר שכל אלו הפרטים תלויים רק בה'. לכן פורטים כאן כל מיני תבואתה, וכאן יש להרהר אודות המינים ההם ולציירם במחשבה, כמו לחם חטים, ותבשיל שעורים ושכר שלו, ותבשיל שבולת שועל, ולחם שיפון, ומתק התמרים התאנים הגפן התפוחים וכדומה, והכל בציור חי.

ואמר לטובה, שלא תהיה הברכה "עושר שמור לבעליו לרעתו" (קהלת ה, יב), כי יש כמה אופנים שאין הריבוי והשובע מטיבים לאדם, ואין שום ברכה בעושר אלא אם כן גזר הבורא יתברך שיהיה לטובה.

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך



מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מהו ביאור דברי חז"ל שאדם הראשון כופר בעיקר היה (סנהדרין לח, ב)?

תשובה:

אין שום ספק שאם אדם הראשון היה עומד כאן בחדר הזה, יחד עמנו, הוא היה המאמין הגדול ביותר כאן, שכן אף אחד מאתנו אינו מתקרב כלל לדרגתו. אם אנחנו היינו מגיעים אפילו קרוב לדרגתו של אדם הראשון, שהיה כופר בעיקר, היינו נחשבים לצדיקים גדולים, אלא שכלפיו, על פי ההזדמנויות שהיו לו, הדבר נחשב שהיה כופר בעיקר.

כך הוא גם לגבי עשו. עשו לא היה "רשע" כפי שאנחנו מבינים, שכן כבר העיד רבן שמעון בן גמליאל, "כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה שמש עשו את אביו". מדוע אם כן נקרא עשו "רשע"? אם הוא כיבד את אביו אפילו יותר מרבן שמעון בן גמליאל, מדוע הוא ראוי לתואר זה?

התשובה היא, **שבהתחשב בהזדמנות** שניתנה לו, הוא נקרא רשע. עשו היה אחיו של יעקב, בנם של יצחק ורבקה, ונכדו של אברהם אבינו. עם הורים כאלו ומשפחה כזו, היה מצופה ממנו להרבה יותר.

אדם שאינו מצליח לממש את המדרגה אליה יכול היה להגיע, כפי ההזדמנויות שניתנו לו - נקרא רשע. מזה נבין, כי פעמים רבות, כאשר הפסוקים מגנים ומוכיחים את עם ישראל, אין זה משום שהם היו "רעים", הם לא היו רעים בעיני בני אדם, אלא רעים בעיני השי"ת! הקב"ה מודד כל אחד ואחד במדה שונה, כפי המצב בו הוא נתון, וכל אדם חייב לנצל את ההזדמנויות שניתנו לו ולהשתמש בהן כדי להפוך למושלם יותר ויותר בעיני ה'.

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 076-599-4020